

öfvertygad att Azakia icke skulle ingå i detta förslag, trodde han sig förbunden att visa ett lika ädelmod. Han afslög hvad han högst önskade. Emedlertid blef Ouabi fast i sitt beslut, och Azakia, som af pligt hade gjordt Castainville motstånd och nekat att öfverlefva sin man, trodde sig nu med frihet kunna följa sin böjelse, emedan Ouabi befallte det. Man uppbrände, i samma eld, båda delarne af det sådes-ax, som höll dem förenade. Ouabi och Azakia omfamnade hvarandra för sista gången, och från detta ögonblick var deras äktenskap upplöst, och hon således berättigad att sluta ett nytt. Ouabi å sin sida bröt ett nytt ax med den unga Zizma, och båda paren blefvo lyckliga.

Teater Anekdot.

Wid en Teater i Tyskland spelade ett fruntimmer, som icke förstod franskan, fru Fulmers roll i Lustspelet Westindiefararen, och den som spelade hennes man förstod språket lika litet. På ett ställe i Pjesen säger Fulmer till sin hustru. "Ja, du är en verkelig *Pucelle d' Orleans*" Någon, som kände deras okunnighet i franskan, fick det infallet att roa sig med dem. Han sade, ganska alfvarsamt, till Fruntimmeret: "Det förvånar mig att Herr N. N. kan fela så mycket emot anständigheten, men det förvånar mig ännu mer att ni tål det!"

"Hvad då!"

"Att kalla er en *Pucelle*, och det offentligen. Den karlen förglömmar ju alldeles hvad han är skyldig er!"

"Ja, är det inte sannt?" återtog genast fruntimret. "Jag har ingenting velat säga, men jag märkte på ögonblicket att han dermed ville förolämpa mig; O Himmel; kalla mig en *Pucelle*! Hvem skall kunna beskylla mig för sådant?"

Den brottslige blef framkallad, och efter en högtidlig inledning förebråddes honom hans oanständiga plumphet. Med tårar sade den förolämpade — "När har jag nånsin gifvit er anledning att hålla mig för en sådan?"

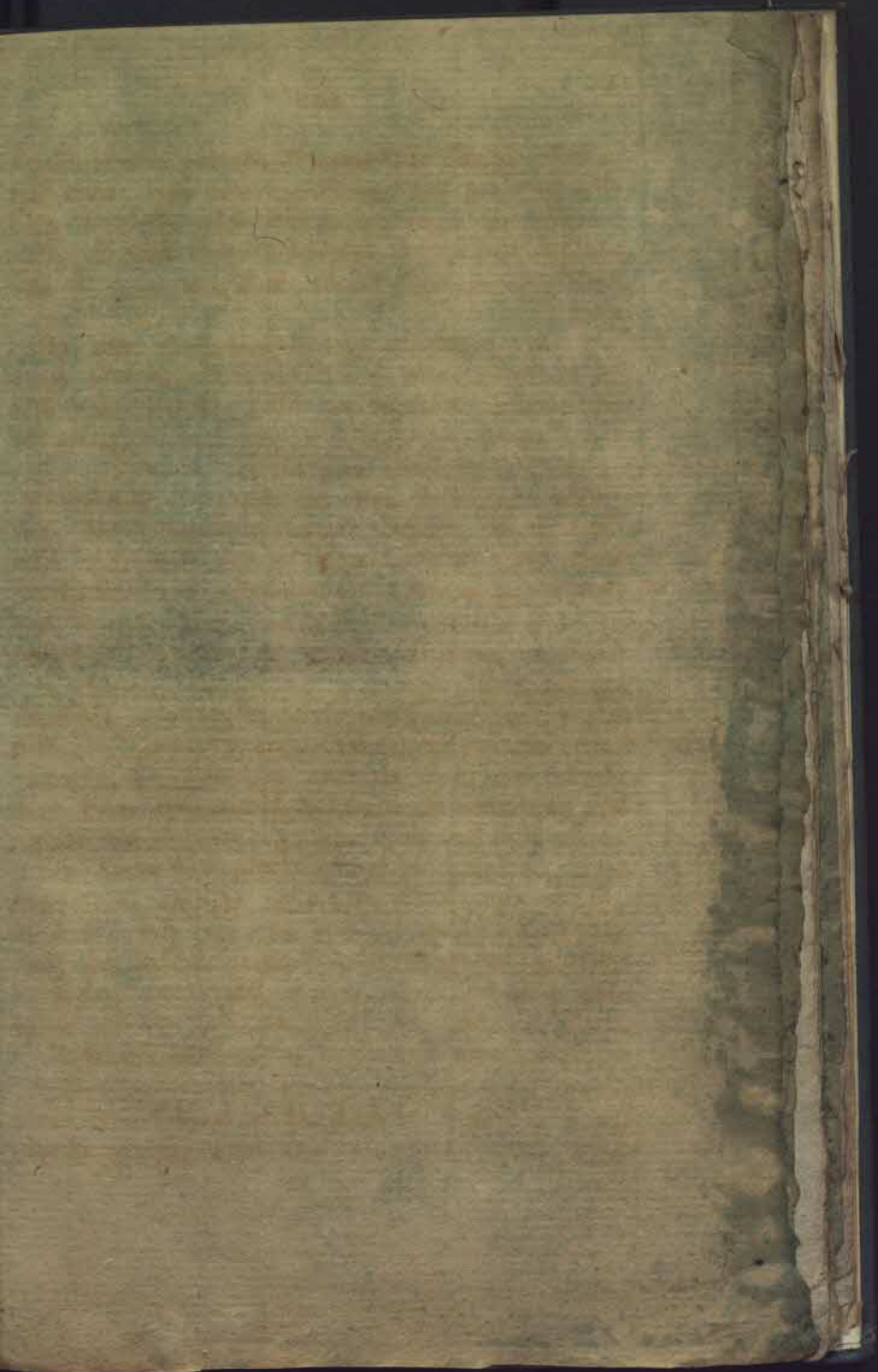
Männen undskyllade sig det bästa han kunde. "Det hade genast förefallit honom, att han borde säga något, som ingen hederlig karl tänkte om henne. Men emedan det stod i Rollen och i Boken, hvilka han med det samma framlade båda två, hade han dervid ingenting kunnat göra"

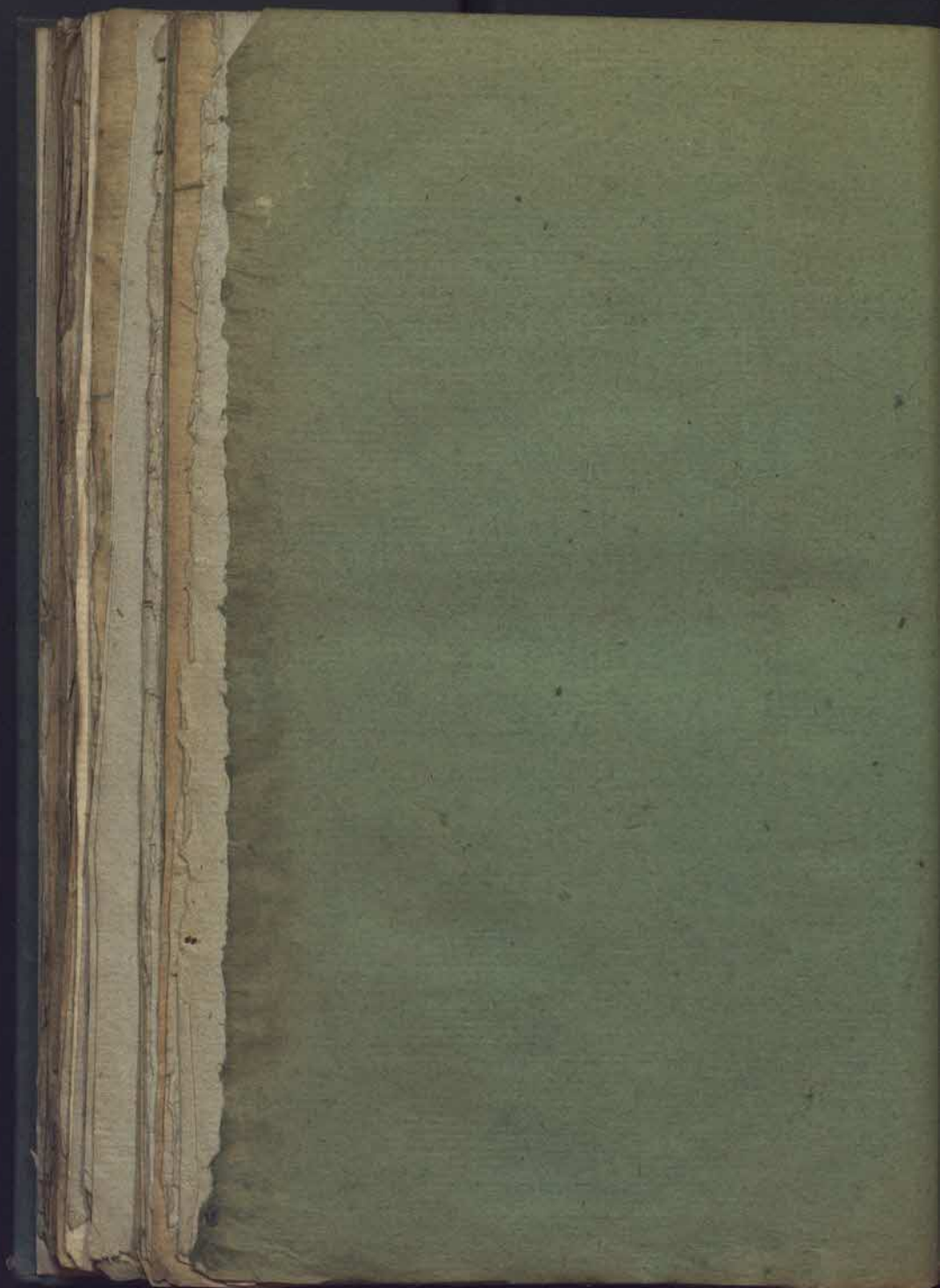
"Hvad?" — sade den uppretade Damen, "och sådane grofheter trycker man?" — Min Herre, om ni är en man af heder så utelemnar ni denna försmädelse! Himmelen skall veta — här höll hon snyftande sin näsduk för ansigtet — att jag aldrig varit någon *Pucelle*."

Hon fick löfte att den vådliga meningen skulle bli utelemnad, och den blef det också de följande gångorna stycket speltes. En tid därefter fick hon veta ordets betydelse, och fordrade då lika så ifrigt att det skulle sättas dit igen, som hon förut protesterat deremot.

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri, 1815.

JOURNAL

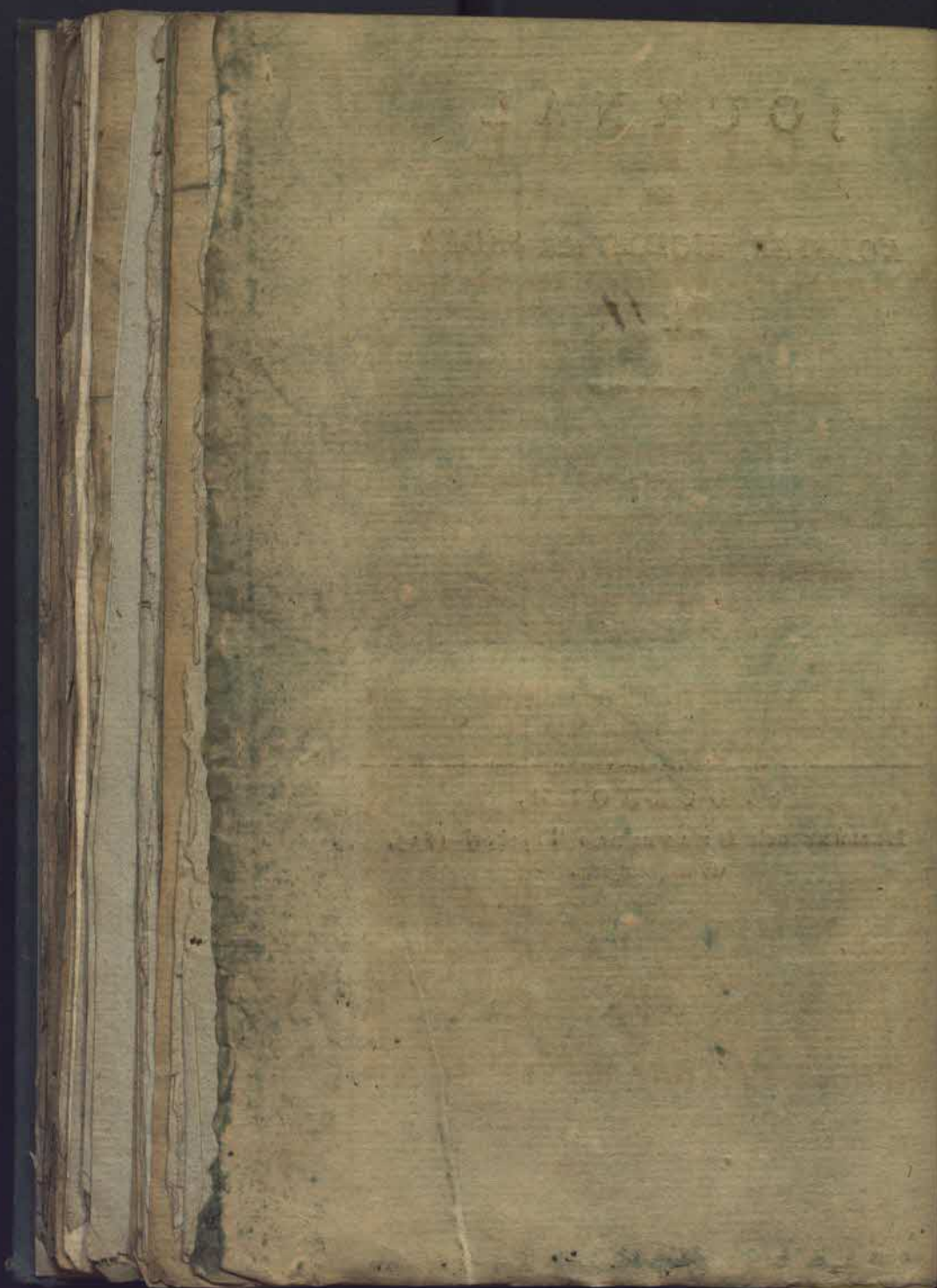
för

KONSTER, MODER och SEDER.

N: *II.*

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815,
vid Köpmangatan.

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder.

Den 29 Mars 1815.

I allt Naturens verk, uti det hela vida
Regerar harmonin.

CYLLENBORG.

Musikens Ursprung.

(Af De La Cépède.)

(Fortsättning från N:o 9.)

En lyckligare dag återför emedlertid, till den sörjande mannen, den maka han hade förlorat: hon kommer till detta vilda och ensliga ställe der han nyss begråtit hennes frånvaro. Då han sansat sig efter den första hänryckningen, då en lugnare känsla blifvit rådande i hans själ, upptager det närvarande ögonblicket honom icke mer helt och hållet; han kan låta sin inbillning sväfva ut till det förflutna och det tillkommande; en hemlig bedröfvelse bemäktigar sig hans hjerta; den sällhet han njuter har varit förlorad; den kan således förloras ännu en gång. Han återser henne hvars frånvaro utprässat hans första tårar; han hålle sina ögon

fästade på henne, för att vara säker att hans enda sällhet icke på nytt undflytt honom: han ser den han älskar, och tviflar ännu derpå; han skådar henne vid sin sida, och tror henne ännu långt borta. Ack! det är icke mer genom dansen och den muntra sången, som han firar sin lycka: den rena glädjen har börjat försvinna; en enda passion är icke mer rådande, hans själ är icke mer ensamt öfverlemnad åt den lifliga glättigheten och den lugna sällheten; han känner en blanning af lycksalighet och bedröfvelse: han är lycklig, och emedlertid är han färdig att gråta. Han sjunger då; men det är genom den verkliga musiken, och icke genom visan, som han uttrycker sina känslor; detta språk med hvilket han redan gjort sig bekant, och hvilket naturen och smärtan halva lärt honom, är nu det enda som målar hans tankar och hans ömhet. Sittande på den grästorlva, som ännu är fuktad af hans tårar, sammansätter han icke sin röst af annat än uthållna och starkt accentuerade ljud; med ögonen fästade på sin maka säger han henne att han älskar, säger henne att han är lycklig; men en aning af kärleken, hvilken alltid är melankolisk i en själ som redan varit sårad af olyckan, blandar den uppkommande smärtans öma klagan med den lugnare glädjens uttryck, och med utbrotten af den låga som förtär honom. Alla de olika rörelser som skaka hans själ, göra brytningar i hans röst: den han älskar, hänförd af detta nya språk, som skallar i det innersta af hennes hjerta, vill svara honom på samma sätt: rörd af

samma känslor eftersäger hon samma ord, frambringar samma ljud, skapar samma utrop; hon tystnar, och begynner å nyo med den hvars hjerta meddelar alla sina rörelser åt hennes. Emedlertid har hennes högre röst svårt att blanda sig och sammansmälta med hennes älskares: för att då kunna förena de toner hon frambringar, med den röst som är henne så kär, höjer hon dem efter denna röstens Oktaf, och det är således den första *Duett* började uppkomma. Än sjöngo de tillsammans om den sällhet de gemensamt smakade; än, för att öka den, målade de ömsesidigt och efter hvarannan, alla de känslor som genomträngde dem; de förenade å nyo sina röster, likasom deras böjelser voro förenade; och med samma saker att säga hvarandra, med samma hänryckningar att beskrifva, måste de använda samma ljud.

Naturen hade ofta låtit dem höra melodiska toner, i foglarnas sång, i sommarflägternas ljufva susning: dessa ljud hade varit förenade med två andra, emedan erfarenheten bevisar att alldrig Naturen frambringar något ljud, som icke också åtföljes af tvenne andra, och stärkes genom dem. I sanning äro desse tillhörande ljuden mindre starka än de som väckte dem, och kunde icke urskiljas af de ööfvade organer som ännu emottogo intrycken deraf på ett allt för svagt, och följaktligen allt för oredigt sätt; men de verkade derföre icke mindre på dessa samma organer. Den naturligaste harmoni hade således redan yttrat sin makt på de båda makarnas sinnen: vanan att vara underkastade

detta välde hade gjort att de funnit tusende behag deruti: de hade nästan aldrig smakat några nöjen, utan att denna rena harmoni hade under det samma verkat på deras öron. De hade tillbragt nästan alla sina lyckliga dagar under trån hvilkas löf skakades af lätta vindar, som under sin lek åstadkommo ett melodiskt susande, vid stranden af bäckar, som sorlade mellan stenar, i skogrika dalar, der sångfoglarne icke upphörde att låta genljuden upprepa sitt öma och behagliga qvitter: hvilket nöje borde således icke denna naturliga harmoni föda i deras hjertan, hvar gång den på nytt trängde till deras öron! borde de icke önska att likasom fästa och fördröja de alltför flycktiga ljuden, isynnerhet i de ögonblick då den glädje som uppfyllde själen borde göra dem mer uppmärksamme att föröka dessa nöjen? Mannens maka, under det hon med honom deltaget i de känslor hennes återkomst väckte, och höjande sin röst oktafven öfver sin älskares, för att sjunga likasom han, och ofta sänkande den för att helt och hållet sammanblanda sina uttryck med hans, träffar händelsevis några af de toner, som af naturen äro bestämde att åtfölja dem hon hör honom sjunga. Emedan den naturliga harmonien härigenom blef mera tydlig, har ju älskarinnan, i detta lyckliga ögonblick, bordt hålla ut sina toner, söka att fästa rösten på samma punkt, för att på alla sätt öka deras öma och angenäma njutningar? Båda två, förvånade, förkjuste af den nya verkning som de nu urskilja, emedan den blifvit tydligare, täfla i sitt

bemödande att återfinna den, och att efter behag frambringa hvad en blott händelse gifvit: den känsla hvaraf de upplifvas leder dem under denna forskning, och deras bemödande följes snart af en lycklig framgång: de icke allenast återkalla dessa förtrollande ljud när de vilja, de hafva tillika af dem skapat ett nytt språk, och nya uttrycksfulla tecken, som de kunna använda efter de rörelser de känna i sina hjertan.

På detta sätt uppkommo de första ackorder; på detta sätt sjöngs den första duett. Himniska harmoni! du föddes; för första gången visade sig din trollkraft, och visade sig för att besjunga sällheten, men en sällhet blandad med bitterhet. Huru många gånger har du icke sedan blifvit välsignad, då din segrande makt, i förening med den gudomliga melodians förledande behag, minskat lidandet i olyckligas hjertan, stillat plågorna, lugnat upprörda själar, skingrat mörka bekymmer och oroande föreställningar, och utbredt nya behag öfver blidare öden? Du aftorkar de tårar vi utgjuta öfver verkliga olyckor, genom dem du kommer oss att gjuta öfver inbillade; det tröstande hoppet nedstiger med dig; entusiasmen, åtföljd af alla de höga nöjen den skapar, beledsagar dig oupphörligen; vreden, afunden, raseriet tystna vid din ankomst; ledsnaden, denne hemlige men dödlige fiende till alla tänkande och känslofulla varelser, flyr för dig, likasom molnen fly för den vind som förföljer dem. Huru ofta har icke den olyck-

lige, som ensam vandrade vid hafsstranden då nattens skuggor började att öfverhölja jorden, och sorgliga bilder fladdrade omkring honom, under det han likasom berättade sina missöden för de uppretade böljorna, huru ofta han icke känt lindring i sitt hjerta då han, sittande på spitsen af en klippa, och följande med ögat den sista strimman af dagen som försvann på böljan, tagit sin lyra och blandat de toner han framtvingade derutur med ljudet af sin röst, anropande på detta sätt din makt, och nödgande dig att nedstiga för att låta tröstande ljud höras omkring honom?

Men hvilket nytt uppträde af smärta visar sig för våra ögon? Äck! de sorgliga aningar, som oroade den mannen vi nyss föreställde oss, voro allt för mycket grundade. Hvilken förskräcklig olycka, som skall rycka honom från sin älskade maka! De äro icke mer ensamme i detta sköna land, der de skulle lefvat lyckliga och nöjda. Grymma och vilda menniskor hafva inträngt der; dalarne hafva redan på afstånd genljudad af deras skri; de nalkas: fly olyckliga par; gömmen er för denna grymma tropp. . . . Men barbarerna synas; äck! det är icke mer tid dertill. Man griper dem; de åtskiljas och bortföras. De fly ur sina vilda röfvarers händer; de flyga åter till hvarandra: man rycker dem på nytt ur hvarandras famn. De uppgifva rop af förtviflan; skogarna återskalla af deras ursinniga smärta. Förvirrade, utom sig, kunna de hvarken tala eller gråta; ord äro otillräckliga för deras grufliga belägenhet, smär-

tans och de våldsamma passionernas uttryck äro deras enda språk: de känna det redan: afbrutna toner, skarpa skri, som komma från ett sönderslitt hjerta, den vanmäktiga vredens rysning, djupa och förfärliga ljud af det raseri som hänför dem, se der deras ord och deras bedröfliga afsked. Den första patetiska Duett uppkommer. Än med ögonen fästade på hvarandra, under det vilda och blodtörstiga händer släpa dem på sanden, för att beröfva dem den mäktiga kraft som sträfvar att åter förena dem, svara de hvarandra genom jemmer-rop: än utom sig, under konvulsiva rörelser, använda de sina krafter att kämpa mot de kedjor man pålägger dem, de uttömma sitt raseri genom förfärliga skrån; de bita i jorden hvarifrån man vill rycka dem, i de bojor med hvilka man vill kvarhålla dem: Snart kunna de icke mer se, men ännu höra de hvarandra, deras förtviflan fördubblas, och deras rop förvandlas i tjutande. På detta sätt har Duetten upphört innan denna rysliga scen slutade, i det ögonblick då alla toner upphörde och endast vilda och ohyggliga läten framträngde.

Menniskorna, som icke voro talrika, be-tjente sig emedlertid ännu icke af det himmelska språk som musiken förskaffat dem, oftare än då de voro ensamme på något aflägsset ställe, och der sökte lindra sin ledsnad och sin smärta, eller då de, vid sidan af sina makar, kände sina hjertan våldsamt skakade, eller djupt rörde, och icke kunde yttra sina känslor utan genom de mest upplifvade toner. Man hade ännu icke

hört mer än två förenade röster: då på en gång, midt i nattens tystnad, ett förskräckligt buller skallar för deras öron; de höra på långt håll huru hafvet dånar, och hvällver emot stranden sina skyhöga vågor; jorden darrar under deras fötter, från dess djupa hålor höras täta och då-va buller; de springa förskräckte hit och dit i det tjocka mörkret. Ett berg i granskapet öppnar sig med ett häftigt brakande, och kastar högt i luften en brinnande massa, som midt i natten utbreder ett rödaktigt och sorgligt sken; ofantliga klippor slungas åt alla sidor; åskan bullrar och slår; en eldström, som med häftighet framrusar, öfversvämmar fälten; skogarne antändas; hela jorden visar ingenting annat än en brinnande yta, som underhålles genom nya strömmar af upptända ämnen, och uppblåses af häftiga vindar. Hvart flyn J, olycklige? Hvar tron J er finna en fristad för att undvika den död som hotar er? Nya svalj öppna sig under edra steg, nya hvirflar af lågor, af stenar, af aska och rök flyga omkring er ifrån bergsspetsarne; och det fraggande hafvet, som vid ljungeldarnes sken synes rödt, öfversvämmar sin strand och nalkas för att uppsluka er.

Emedlertid upphöra småningom dessa förskräckliga fenomen, lågorna slockna; hafvet, till hållten lugnadt, drager sina kokande böljor tillbaka; jorden blir åter fast; bullret minskas och dagen framträder. Hvilken hemsk och dystert tafla visar det förhärjade fältet! Man ser icke annat än högar af aska, ofantliga klippor som utan ordning äro sammankastade, ström-

mar af glödhet lava, skogar som ännu brinna, bedröfliga lemningar af olycklige, som hafva omkommit bland dessa förödelser. En molnbetäckt himmel kastar endast ett blekt och dunkelt ljus på alla dessa sorgliga föremål: ett rysligt lugn råder i luften; aflägsna buller båda nya olyckor, och hafvet svarar med sitt matta brusande på de ohyggliga dân som höras ur jordens djupa hål. Förvirrade, krossade af förskräckelse, sammanträngde på den enda rymd dit lågorna icke hafva hunnit, med händerna sträckta till Himmelen, som ensam kan hjälpa dem, vända människorna då sina brinnande böner till Honom, som befaller Hafvet och åskan. Deras bön är korrt, men rörande; de begynna den ofta på nytt, och hvar gång med en mera genomträngd röst; de söka likasom bemöda sig att låta sina stämmor framtränga ända till det Väsande hvars nåd de anropa: alla tecken af de passioner hvaraf de uppröras, af förskräckelse, bekymmer, misströstan, blanda sig med de ljud de yttra, och som de bemöda sig att uthålla. De påminna sig detta sublimes språk, som så ofta har tjenat dem att uttrycka sina innersta känslor och lifligaste böjelser, de använda det: det är Musiken som frambär deras förhoppningar till den Högste; och den första Chör höres på jorden.

Denna första Chör uppkom således på ett stort fält, som öfver allt visade spår af förödelse. Den bestod af suckar, sorgeljud och böner; en vidsträckt och förbränd rymd, betäckt af aska och kalcinerade ben, var det tempel hvori

den sjöngs: de sjungandes offer bestodo i deras tårar, i de sorgliga lemningarne af hvad de hade kärast; Vulkanerna som ännu uppkastade brinnande lava-strömmar voro de altaren som lågade till den Gudens ära hvars hjälp de åkallade. Således har sjelfva Musiken icke allenast blifvit född ibland tårar och sorg, utan det är tillika under förödelse, ryslighet och död, som denna Musik utsträckt sin makt bland förtviflade menniskor, hotade att förlora lifvet, det enda de ännu hade öfrigt.

Qvinnor och barn, som voro vande att formera två partier, och hvilkas högre röster icke kunde sammanblandas med Gubbarnas, höjde sina stämmor till de högre tonerna.

Men hvar gång de formerat Duetter, och låtit tvenne särskilda toner höras, måste den tredje hafva tillika verkat på deras organer. Erfarenheten har bevisat att två toner åtföljas alltid af den tredje, som visserligen är svagare, men på hvars existans det emedertid icke är möjligt att tvifla. Männerna, som icke hade nog hög röst för att sjunga lika med barnen och qvinnorna, icke heller nog låg att förblanda den med Gubbarnas, böra då hafva uppehållit sig vid medel-toner, och således utgjort tredje partiet. En duett uttömmar dessutom icke alla de ljud naturen frambringar, emedan hvar ton är åtföljd af två secundära toner: de olycklige, som voro samlade bland dessa förstörda ställen, hafva ju, i följd deraf, ofta bordit uppehålla sig vid den tredje tonen, som natu-

ren gjort dem bekanta med, som hon hade för-
 enat med alla deras angenäma känslor, och vid
 hvilken hon fäst ett så stort behag utan att
 de märkt det? Således är ju troligt att Chören
 varit formerad af tre partier, och ifrån sin bör-
 jan föreställt en bild, som nog liknade dem hvil-
 ka nu intaga och förkjusa oss.

Icke genom uttänkta förbindelser, icke ge-
 nom en kedja af slutsatser, hafva människorna
 kommit att formera denna första Chör; under en
 förskräcklig olycka kunde de icke mer än
 känna. De hafva allesammans tagit sin till-
 flykt till musiken, endast af ett slags drift,
 endast för att uttrycka sin brinnande bön på
 det mest rörande sätt, på det sätt som gjort det
 starkaste intrycket på dem sjelfva, endast för
 att använda ett språk vid hvilket de redan voro
 vande och som naturligen borde tillkomma dem
 hvar gång de voro djupt rörda: och de hafva
 endast sjungit i flera partier, de hafva endast
 gifvit upphof åt den verkliga Chören, genom en
 följd af samma instinkt, utan beredelse, utan
 öfverenskommelse, blott derföre att detta i ac-
 korder bestående språk var förbundet med ett
 större antal känslor, ägde en större kraft och
 var följaktligen för dem det mest rörande och
 uttrycksfulla språk. I detta ögonblick af all-
 män förskräckelse trodde dessutom ingen att
 han åt en annan kunde öfverlemna omsorgen
 att åkalla och beveka det högsta Väsendet; al-
 la hade samma missöden att frukta; alla ville
 upphöja sin röst, och alla kunde icke låta den
 höras i samma ton.

Dansen, som hade gifvit åt Visan sin form, sin ordning och sina reptitioner, införde också snart ett slags ny chör. Det rysliga skådespel, som vi nyss föreställt oss, utplånades småningom; hafvet, fullkomligt lugnadt, vattnade endast stränderna med sin klara bölja, istället för att bryta deremot och öfverstiga dem med högt svallande vågor: man hörde icke mer det ringaste underjordiska dån; från bergen, som uppkastat så många brinnande strömmar, uppsteg icke mer den minsta rök: den lava som betäckte fälten hade redan stelnat; grönskan började återtaga sitt friska utseende på de lyckliga ställen som lågorna hade skonat; en klar sol, utspridande ymnigt sitt upplifvande ljus, bestrålade en molnfri himmel, och en jord, som, ändtligen hvilande efter så många hvällningar, började att le och att öppna sitt sköte för de milda inflytelser hvilka voro ämnade att göra henne fruktbar. Menniskorna återfördes småningom till glädjen och sällheten; de samlas i skuggan af de trån som undgått förödelsen, och hvilkas förtorkade löf grönska på nytt under den dagg som å nyo fuktar dem. De söka att föröka de nöjen de återfått, derigenom att de ömsesidigt beskrilva för hvarandra de känslor som uppstått i deras bröst; de vilja likasom fördubbla sina egna lifliga och angenäma njutningar genom meddelandet och deltagandet i andras, eller snarare: de följa endast den hänryckning som uppeldar dem, och yttra den på alla sätt, utan att tänka derpå. Under en viss tackt tranpa de detta gräs som blifvit dem så kärt, emedan

de trodde att de aldrig mer skulle återse det; och i stället att med en enda sång beledsagades deras lifliga gång, i stället för att blanda dansen med blott en enda röst, använda de till nöjet hvad smärtan låtit dem upptäcka; de sjunga alla; de formera olika partier. Men på samma sätt som dansen, nödvändigt regelbunden, införde enformiga afbrott, ordning och ett periodiskt återtagande af samma toner, i den första människans sång, som beledsagade den med sin röst, tvingar han nu denna glädje-Chör att taga en regelbunden form, att brytas i små delar, att blifva periodiskt upprepad. Således bildades den första glädje-Chör, den första hvars sällhetens uttryck voro rådande öfver alla andra, och på ett visst sätt herrskade ensamt.

(Slutet c. a. g.)

Moder och Seder.

Det torde vara svårt att nämna någonting som människsläktet frambragt eller ordnat, öfver hvilket Modens Gudinna icke sträckt sitt välde. Ifrån det djupast uttänkta Filosofiska system till den lilla musch som pryder ett fruntimmers kind, har allt som haft sin rådande period äfven haft sin period af glömska. Sjelfva de moraliska egenskaperna, ehuru fast deras grundval synes vara, hafva icke kunnat göra sig sjelfständiga, och om det nåasin gifvits en Universal Monarki på jorden, så kan man med skäl säga att Moden äger den.

Emedlertid må ingen sträng tadtare inbillas sig att man utan skäl förkastat och antagit, eluru skälen icke alltid kunna upptäckas; de menniskor som senare tillkomma öfverskåda ofta tingen med en ljusare blick än deras företrädare, och då måste det nyttigaste eller tjenligaste intaga rummet för det mindre nyttiga, mindre tjenliga. För att förklara detta med exempel så välj om en af de dygder hvarpå forntiden satte ett högt värde, *Rättvisan*, och hvilken sedermera tyckes hafva blifvit utträngd af en annan dygd, som fått namn af *Nåd*. Ty dygd måtte den väl i högsta grad vara, emedan *Nådig* företrädes-vis tillegnas alla Regenter, och har ända ifrån dem, isynnerhet i vårt tittelrika Sverige, blifvit en förtjenst som tillegnas hvem man talar med.

Hvar och en som läst Moralen vet, att man räknar sådane dygder för mindre fullkomliga, till hvilkas utöfning vi efter allmänna menckliga lagar kunna tvingas; hvaremot sådane äro fullkomliga hvilkas utöfning endast beror på vår egen fria vilja. Se der således en okullstötlig moralisk grund hvarföre det är större att vara *Nådig* än att vara *Rättvis*; huruvida det icke äfven är fördelaktigare och lättare, behöfver man knappt att fråga. Visserligen händes det någon gång att *Nåd* och *Rättvisa* komma rak opposition; men i detta fall måste de mindre goda vika för det bästa, och här gälla allmänna röstens, det vill säga Modens utslag. Den som tviflar härpå han försöke blot att i titteln till en Regent kalla honom *Allt*

Rättvisaste; att vid uppvaktning hos en förnäm Herre innesluta sig i Hans Excellences *Rättvisa*, att då han framlägger någonting för allmänheten åberopa dess *Rättvisa dom*, att af ett fruntimmer begära en *rättvis* belöning eller trohet &c, &c, &c — och det minsta han kan vänta sig är att bli utskrattad.

Men är detta åtlöje icke billigt? — Sedan vi antagit att Nåd är en vida större egenskap än rättvisa bör man ju nödvändigt tillegna Regenten den högsta egenskapen. Man sätter honom tillika derigenom i jemförelse med Gud, af hvilken vi ingenting hafva rätt att begära i följd af vår förtjenst; och jemförelsen är riktig, ty en skyldighet är ingen förtjenst, och hvar och en bör ju uppfylla sina skyldigheter, om ock belöningen, likasom vår Herres regn, faller på de ondas åkrar så väl som på de godas.

Att den förnåma Herten helst vill vara Nådig har sin goda grund. Om han befordrade endast efter rättvisa, det vill säga, efter förtjensten, kunde ju hända att äfven den som hade honom att tacka för sin framgång, endast i en viss grad ansåg sig förbunden, och tänkte mera på bestridandet af sin beställning än den ynnest som gifvit honom den; ja, det kunde väl hända att befordraren sjelf fann motsägelse då den underhafvande trodde hans villja oförenlig med statens bästa. Men då befordringen sker endast och allenast af Nåd är ingenting dylikt att frukta. De gynnade, som intet annat fäste hafva än i sin gynnare, hålla

sig fast vid honom, och på detta sätt vinner han ett parti, hvilket, i fall man efter den bekanta fabeln vill kalla det en Svans, bör då liknas vid svansen af en Kanguru, på hvilken djuret kan stödja sig.

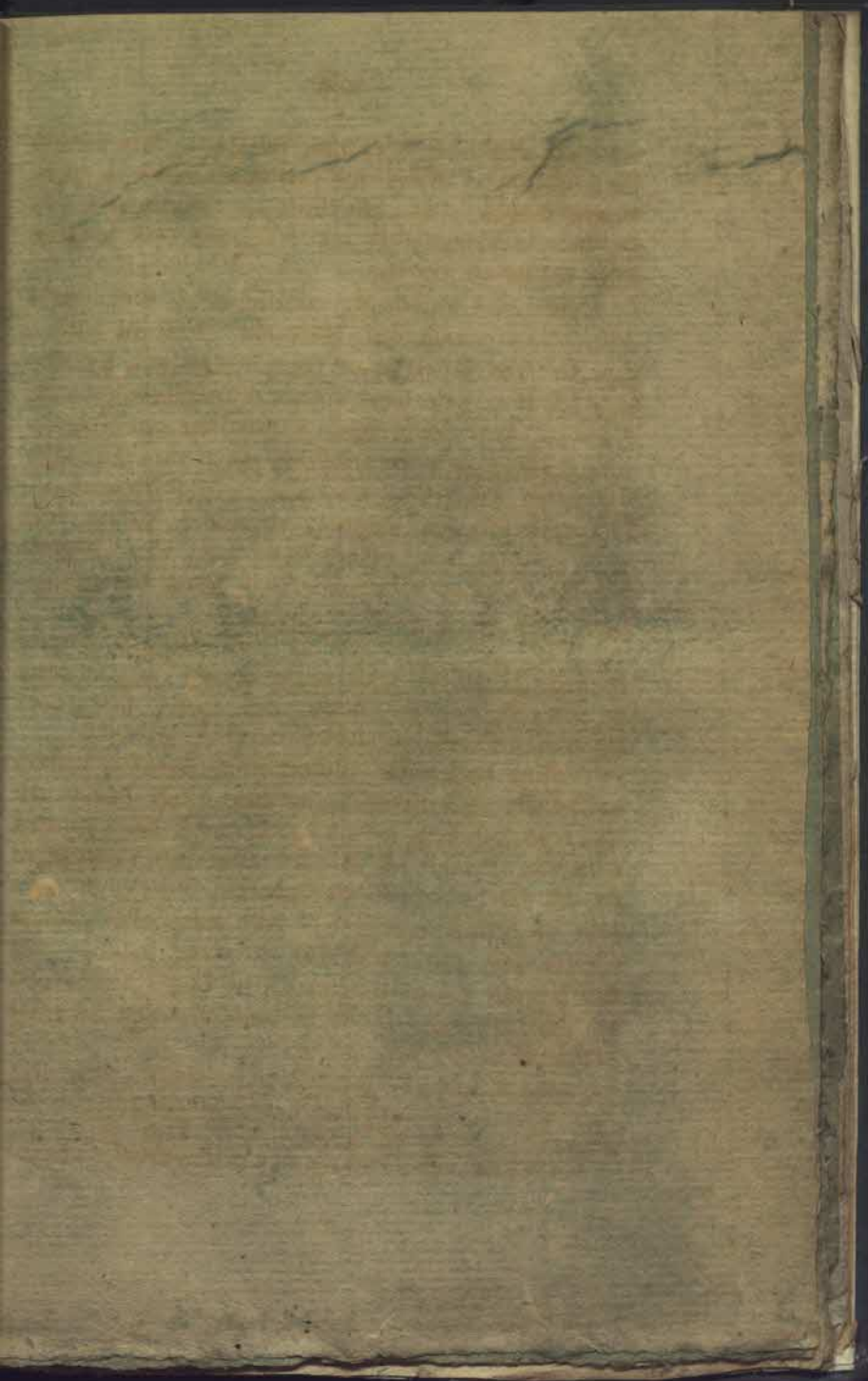
Af hvad anledning skulle man åter inför Allmänheten tala om Rättvisa? För att utöfva den fordras ju att man förstår den sak hvarom man dömer, och hvar finnes den Allmänhet som i massa, kan döma med kännedom om någonting? Hvar och en individ kan vara förständig i sin sak, men icke bör man fordra att alla förstå ett och samma; deremot kunna alla vara milda och öfverseende: d. v. s. blunda för de fel man upptäcker och finna förträffligheter der de aldrig existerat.

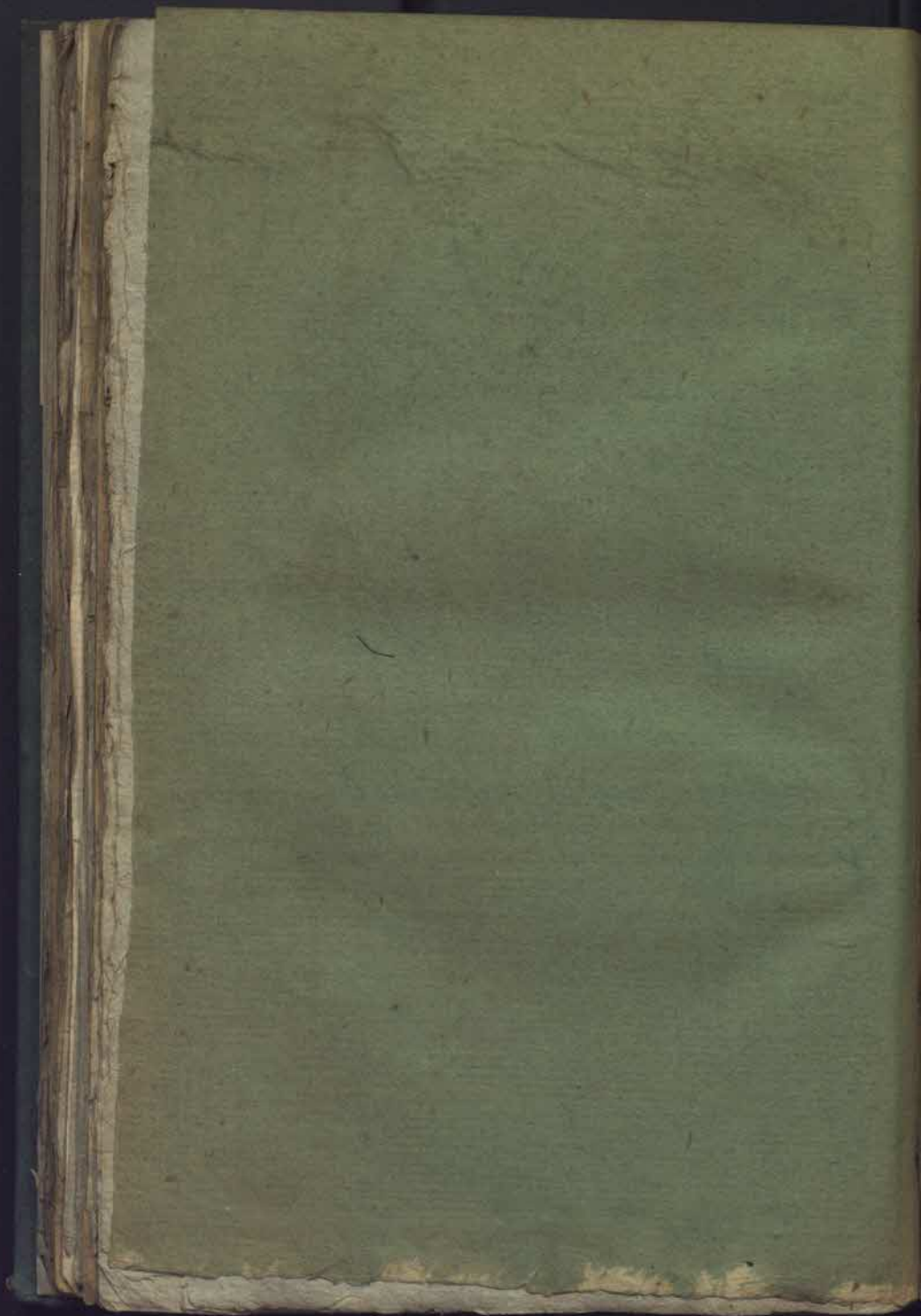
Vill ni ha rättvisa af fruntimren? Men den fordras ju att ni icke begär annat än det som är rättvist, och på detta sätt torde få grace komma att utdelas. —

Man kan göra tillämpning härpå på flera belägenheter i lifvet, och man skall öfver alla finna fördelaktigare att mötas med Nåd än med Rättvisa. Prisom då Moden som gifvit den lörr ett så väl grundadt herravälde öfver den sednare, och bekymrom oss icke mer om sådana förtjenster som endast af rättvisan belönas, och den regeln förmodeligen alltid blir stående; att all nåd är störst i det förhållande den är mest oförtjent.

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri, 1815.

JOURNAL

för

KONSTER, MODER och SEDER.

N: 12.

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815,
vid Köpmangatan.

JOURNAL

OF THE

PROCEEDINGS OF THE

LEGISLATIVE COUNCIL

OF THE PROVINCE OF

NEW BRUNSWICK

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder.

Den 5 April 1815.

Barden stod på klippans brant: och håren
På hans ljessa reste sig. --

FRANZEN.

Musikens Ursprung.

(AF DE LA CEPÉDE.)

(Fortsättning och slut från N:o 11.)

På samma tid som Visan, den egentliga Musiken, Duetterna, och patetiska eller glädje-Chörer uppkommo, i de lyckliga länder der milda årstider voro rådande, danades krigs-sånger och militäriska Chörer i hårdare klimat, der drifvor och is, större delen af året, betäckte fälten.

Under en himmel, som ofta var betäckt med tjocka moln, genom hvilka dagens sken med möda kunde framtränga, höja sig stora och åldriga skogar. Fasan, tystnaden och natten bebo dem. Trån, nästan lika så gamla som jorden hvarpå de stå, uppstiga der, och skocka sig, för att så säga, utan ordning; under deras täta och sammanflätade grenar finnas en-

dast trånga och krokiga vägar som af törniga buskar blifva ännu svårare. Der nedstörta ofantliga trån, antingen dignande af årens tyngd eller våldsamt lösbrutne af stormarne; de falla med styrka på de åldriga stammar som lågo yid deras fot och betäckte andra stammar hvilka redan till hälften voro förmultnade. I denna förfärliga ensamhet, i dessa vilda trakter höras endast rof-foglarnas hessa och sorgliga skrik, eller mumlandet af björnar som söka sitt rof, eller brusandet af en ström som nedstörtar ifrån ett brant fjell, åter uppstiger i ångor och tvingar genljuden på dessa oländiga ställen att besvara bullret, eller dånnet af klippor som tiden låter nedramla i dessa återskallande skogar. Hårda, vilda, oböjliga mennisko bo der i kulor, de lefva endast af sin jagt, de föda sig endast af blod, och älska endast att dricka det ur sina fienders hufvudskålar. Från dessa förskräckliga kulor hade den barbariska hord utgått som anfallit det älskande par hvars olycksöde vi beklagat. Då vintren utbreder sin kyla öfver dessa hårda länder; då den hopar drifvor af snö; då vattnet, utur stånd att längre vara flytande, stelnar och hårdnar; då elfverna förvandlas i en fast massa som är nog stark att bära de största tyngder, och hafvet icke mer visar annat än en slätt af hård och fast is, då utvandra dessa vildar. Deras väg är öfver allt, äfven öfver hafvet och elfverna framtåga de fortare och lättare än de genomtränga sina skogar. Med klubban i ena handen och yxan i den andra utvandra de för

att på aflägsna trackter öfverrumpla djur hvar-
 af de föda sig, eller borttröfva enskilda menni-
 sko-flockar att tjena till deras omenskliga målti-
 der. De gå att döda, kanske att sjelfva dödas.
 Drifne af hunger, äggade af vildhet, fulle af
 mod, grymhet och styrka, uppmuntras de ge-
 nom hogkomsten af fordna segrar, och för att
 icke erinra sig de faror som hota, uttrycka
 de med hög röst sina djupa och förfärliga
 känslor: de skria, de bemöda sig att höja sin
 röst och låta den skalla på alla ställen der de
 framtåga. En ryslig entusiasim uppfyller deras
 bröst; ett slags vild sång, en barbarisk sång
 utgår från deras läppar med de ord som tolka
 begäret att mörda och ödelägga: denna sång
 beledsagar deras vandring, den bör således
 hafva någonting regelbundet. Alla lifvade af
 samma raseri att utgjuta blod, att förakta fa-
 ran, att tysta naturens röst, upphäfva sina skri
 och sjunga. Men deras hustrur och barn haf-
 va kvarblifvit i de kulor som tjena dem till
 boning; den naturliga harmonien har aldrig
 annat än svagt verkat på deras grofva orga-
 ner; kanske har den till och med aldrig blifvit
 hörd i dessa frusna bygder. Djurens läten, el-
 ler dånet af fallande trän, klippor och ström-
 mar hafva gifvit dem begrepp om ljud, men ic-
 ke om toner: denna första barbariska och för-
 färliga Chör sjunges derföre nästan helt och
 hållet enstämmigt. Således har den första
 krigs-sång uppkommit, den första militäriska
 chör, hvars karakter fordrar visserligen få par-
 tier och föga harmoni, men en starkt uttryckt

och regelbundet afbruten sång, tjenlig att beledsaga beväpnade mäns gång, och att följa deras rörelser.

Men bortvändom våra blickar från dessa fasans uppträden, från dessa frusna och vilda trackter: Vi föreställa oss åter de nejder som fått sitt läge under en blidare himmel, och där man andas en renare luft; vi inträda på dessa gröna ängar, som färgas af solvärman och den friska daggen: Jag ser, på de kringliggande höjderna, huru oskyldiga hjordar hoppa och beta det blomstrande gräset: det var här som vestauvinden, under det han lekte mellan vassens rör, frambringade ljud i hvilka den fredlige herden fann en likhet af toner med sin egen röst. Behofvet att skingra sin ledsnad, begäret att härma dessa toner, som gifvit honom så ljufva nöjen, en outvecklad önskan att i stället för lifliga känslor och starka idéer, frambringa uttryck som hade nog styrka att sysselsätta, men icke nog för att uppröra, gjorde att den finilige herden med glädje begagnade den gåfva händelsen, gifvit honom. Genom sin andedrägt verkställde han snart det samma som vinden: han försökte flera rör: han märkte att tonen blef högre i den mån de förkortades, eller andedrägten fick ett kortare spelrum derigenom att de genomborrades högre opp: snart uppfann han Pans-pipor och flöjter, de första blås-instrumenter. Man betjente sig deraf i stället för rösten, eller för att öka behaget af en ljuf, öm och rörande melodi, genom förmågan af en harmoni hvares hela värde man ge-

nom chörerna lärt att känna. I stället för instrumenter af träd kommo snart instrumenter af metall, hvilkas ljud voro gällare; trumpeten skallade i skogarne, och krigarne antogo den.

Emedlertid spände man strängar af metall eller tarmsnodder: erfarenheten visade att de frambragte ljud då man satte dem i dallring, genom knäppning eller lindriga slag, eller derigenom att man tryckte och sakta gned dem med en stråke. Man spände dem öfver snäckor, öfver trädstycken, som med omsorg voro uthålkade, i stånd att emottaga och meddela dallringen, och gifva mer eller mindre klarhet åt strängarnas ljud. De instrumenter som på detta sätt gjordes, föreställde mindre en menniskoröst än de första instrumenterna, hvilka endast åstadkommo ett ljud genom mennisko andedräkten, de återkallade mindre de öma rörelser som tonerna af denna samma röst hade uppväckt: de borde vara mindre rörande genom naturen af sitt ljud; men de hafva varit mera tjenliga att föreställa och utvidga den naturliga harmonien. Man har kunnat, blott genom ett enda af dessa instrumenter, sätta flera strängar i dallring och följakteligen låta flera toner höras på en gång, under det att ett enda blås-instrument, gemenligen bestående af ett enda rör, oftast icke har kunnat frambringa på en gång mer än en enda ton.

Instrumenter med strängar hafva således frambragt alla förändringar af toner, ifrån den svagaste till den tydligaste, ifrån den ton som genom sin styrka likasom söndersliter örat, ända

till den som knappt märkes; under det att mennisko-andedrägten, som ensamt åstadkom blåsinstrumenternas ljud, icke har varit i stånd till mer än ett inskränkt antal af förändringar och gradationer. De hafva ändteligen gifvit en skala af toner, som hade långt större omfattning, emedan det är en mycket större åtskillnad emellan den längsta sträng hvars ton ännu är märkbar, och den kortaste, hvars skarpa ton ännu icke undfaller örat, än det är emellan de olika längder som man kan gifva åt de rör genom hvilka mennisko-rösten eller andedrägten kan frambringa ljud. Genom alla dessa fördelar hafva ju instrumenter med strängar bordtjena, mer än blåsinstrumenter, att utveckla hela musikens kraft.

Sedermera har man kommit att sammanbinda flera rör, att gifva ljud åt dem genom pustar; och man har derigenom erhållit ett slags blåsinstrumenter af större omfattning och bättre i stånd att formera åtskilliga partier, än instrumenter med strängar; men man har aldrig kunnat modifiera det väder som gör dem ljudande så att de frambragt alla de möjliga brytningarne i tonerna, ifrå den svagaste till den starkaste, och företrädet deruti har alltid tillhört instrumenter med strängar.

Men hvart skyndar detta talrika folk? Hvarföre sprider det sig hoptals långs efter hafstrandens? Hvad är detta för en Slätt af sand, som är så jemn, som konsten och naturen tyckes hafva beredt till något stort ändamål? Det omätliga och majestätiska hafvet utsträcker på

ena sidan sin silfverböija, återkastar Solens strålar, och visar alla regnbågans färgor; en kulle som är bildad i form af en stor amfiteater, och skuggad af höga och lummiga trån, emottager på andra sidan de otaliga folkskaror, som skynda att intaga sina platser på de gräs-bänkar den tillbjuder. Midt på kullen uppstiger en gyllene thron: Krigsmännernas höfding sitter der omgifven af Gubbar och de förnämsta i Nationen; vid hans fötter ligga kronor och präktiga belöningar. Solen, hvars glänsande ljus icke dunklas af något moln, framskri-der stolt emot medelpunkten af sin lysande bana; snart hinner den höjden af himmelen, och skuggorna förkorrtas. Prester, som äro klädda i långa rockar af linne, upppbränna emedlertid, vid ena ändan af den lediga sanden, på altaret, de offer de hafva slaktat: ångorna af rökelsen uppstiga, och en religiös chor höres: blås-instrumenterna blanda sina ljud med pre-sterernas sång. Hvilken högtidlig verkan åstadkommer icke nu detta sublima språk, som var uppfunnit af förskräckelsen, och som, bibehållande hela sin första karakter, har likväl för-mildrats genom en lugnare belägenhet. Fyra vagnar, som skimra af guld, elfenben och stål, visa sig vid andra ändan af den jemna platsen, för hvar och en af dem har man spännt fyra hästar hvilkas hvithet öfverträffar snöns. De lätta springarne, otålige att rusa fram på banan, med tyglar som äro höljde af fragga, och med eld i sina ögon, flåsa af hetta och mod, stampa med fötterna, och gnägga hoppande un-

der den hand som med möda kan återhålla dem.

Men redan har den heliga trumpeten skallat tre gånger långs efter stranden; vagnarne hafva farit, deras stål-hjul gnisla; solstrålarne bryta på guld-blecken, och dessa eldar, som blänka genom ett moln af damm, likna blixtrar som fåra skyarne. De körande, otålige och uppmärksamme, muntra med rösten sina snabba springare: än lutade öfver dem släppa de tömmarne lösa, än resande sig med styrka, midt under det hastigaste loppet, hejda de hästarnes häftighet. Huru klappa deras hjertan af fruktan och hopp! Åskådarne med orörliga ögon, och sträckande sig fram öfver hvarandra, uppmuntra dem genom sina bifallsrop. Den förste af de körande har försprånget; den andre rusar till att beröfva honom segren; de tvenne öfrige bemöda sig att hinna dem, och deras hästar fördubbla sin skyndsamhet: redan fruktar den förste att se sig öfvervunnen; han använder de yttersta krafterna; men hans hästar hafva allt för häftigt börjat sitt lopp att kunna fullborda det; hans vagn krossas, och styckena fara omkring: ett högt skri flyger från ena ändan af banan till den andra; den näste af hjeltarne, full af hopp och glädje, påskyndar sina springare, och segren tillhör honom.

Huru många handklappningar af glädje hördes icke då! Segervinnaren, förd i triumf till sin konung, emottager den ärofulla kronan; en gunstling af Sång-Gudinnorna uppstiger emedlertid midt i församlingen; uppfylld af en helig entusiasm, upplifvad af en hänryckning som

han icke kan återhålla, med ögonen brinnande, fattar han en lyra och besjunger segervinnarne, hjeltarna och Gudarna. I sin ädla och himmelska berusning sväfvar han emellan de olika intryck han får af sina känslor: han är närvarande öfver allt, han ser allt, han målar allt. Hvilken sublim karaktär antager icke nu musiken, detta språk som är bildadt under smärtans inflytande! Den röjer alla spår af de höga passioner som uppfylla skalden. Folket, som delar hans ädla yra, upphöjer med honom Gudarne och segervinnaren, det svarar på de hänryckningar som uppelda honom; de sjunga ömsom; och på det att skaldens himmelska ord och guddomliga sånger måtte kunna ihogkommas och upprepas af denna oräkneliga folkhop, afbryter skalden dem efter en viss ordning; han indelar dem i korrta stycken: med det regelbundna i visan förenas den sanna musikens styrka och uttryck: nu uppkom den första Ode.

På detta sätt hafva de särskilda delarne af musiken tillkommit. Kärlek, Sorg och Förskräckelse, det är ifrån er de hafva sitt ursprung. Olyckliga passioner, som öfven med så mycken hårdhet ert tyranniska välde, och utsån så många törnen på vår korrta bana, ack! åtninstone hafva vi er att tacka för källan till våra innerligaste njutningar. Utom er skulle vi icke äga denna hänförande konst som pryder våra boningar och upplifvar vår ensamhet; denna förtrollande konst som mildrar de grymmaste plågor, skingrar den lifligaste oro, utsläcker hatets fackla, underhåller känslig-

hetens eld i våra själar, och kommer oss att utgjuta tårar som äro dyrbarare, ljufvare och kärare för öma hjertan än alla flycktiga nöjen, och skingrar de moln som betäckte lifvets himmel. För alla de sår J gifvit hafven J äfven gifvit läkemedel; J hafven till en del skingrat alla de olyckor J åstadkommit.

—————

Bref till Utgifvaren.

M. H.

Emedan ni egnat er Journal till anmärkingar öfver Seder och karakterer torde ni tillåta en okänd att meddela några bidrag. De bli visserligen icke skämtande, ty ämnet medgifver det icke, och man skämtar icke då man vill bestraffa: men det torde vara nyttigt att också ibland vara alfvarsam.

Ingenting förtjenar mer Beträcktarens uppmärksamhet, att icke säga härin, än den Likgiltighet hvarmed de fleste menniskor anse allt hvad som icke direct rör dem sjelfva, eller som endast i framtiden kan gagna eller skada dem. Jag vill icke undersöka om orsaken härtill ligger i en naturlig tröghet, eller en oförständig sjelfkärlek, jag vill ännu mindre föreslå några hjälpmedel derföre; men jag ville gerna åtminstone skingra den skadliga fördomen att denna likgiltighet, vid något tillfälle, är nyttig.

Om jag lefde i en stat der Regenten vore despot, eller der styrelsen, i högsta grad felaktig, vore anförtrodd åt några sålda eller äre-

lystna och egennyttiga personer, skulle jag visserligen icke vidröra denna sak. Vid ett sådant tillfälle borde hvar och en önska att kunna slumra bort sin tid och lemna de efterkommandes öde åt slumpen. Men der en Regering med liberala tänkesätt, styrer landet efter de lagar som af Medborgarne sjelfva göras, der måste äfven de enskilda fördelarne vara förbundne med det allmännas, der hvilat ofta Statens hela bestånd på den Allmänna andan, och liknödhet hos menigheten är ett tillstånd af sjukdom, som icke sällan bådar en snar upplösning.

Jag vill söka att förklara mig vidare genom en liten saga.

En ung Furste, som var uppfödd i den öfvertygelsen att bekymmerslöshet och liknödhet var menighetens lyckigaste tillstånd, spatsade en gång, utmed hafsstranden, i sällskap med sin minister. Denne minister var likväl en af de sällsynta menniskor, som icke dömde en sak vara rätt endast derföre att hans herre så ville hafva det, och ännu mindre trodde att han borde smickra sin herres skadliga principer. Samtalet angick det ämne vi nyss nämt, och under fortsättningen deraf träffade de en blind tiggare, som med utsträckt hatt bad om allmosa. Ministern kastade deruti en penning, som föll genom ett hål på hatten och trillade i hafvet. Tiggaren frågade hvad det var han förlorat, och då han fick veta att det blott var en liten koppardenning gaf han sig lätt tilfreds. Fursten fann denna händelse ett talande bevis på hvad han yrkat, och ansåg Tiggaren både

klok och lycklig, emedan han så lätt kunde bära en förlust. Ministern deremot blef icke öfvertygad, och båda försvarade sin mening. På hemvägen funno de samma tiggare qvar på samma ställe, och framräckande hatten likasom han förut hade gjordt, utan att bekymra sig om hålet. Ministern drog en dyrbar ring af fingret och kastade i hatten; men träffade ännu en gång hålet, och ringen tog samma väg som penningen, åt hafvet. Tiggaren frågade, likasom förra gången, huru mycket han förlorat, och då man sade honom att det var en dyrbarhet om några tusende dukaters värde, blef han utom sig, och i sin förtviflan störtade sig sjelf i hafvet. —

Denna händelse behöfde ingen utläggning: Fursten blef öfvertygad att hans Minister hade rätt.

Många skalder hafva uppmuntrat oss att njuta det närvarande utan bekymmer för framtiden; men denna uppmuntran har, likasom några af pligtbuden, en tvefaldig tydning; Det gifves, för en förståndig människa, ingen verklig njutning af det närvarande, som icke är förbunden med en blick i framtiden, inga allmänna händelser, som icke hafva inflytande på hennes enskilda ställning; utom det att känslan för sanningen och rättvisan antingen är slocknad i hennes hjerta eller tvingar henne att yttra sin harm öfver våld och okunnighet, sitt bifall och sin högaktning för allt ädelt och all-

männlytigt, äfven utan afseende på henne sjelf och hennes närvarande belägenhet. — Denna känsla kan visserligen missbrukas: Europas historia har inom de sednare 27 åren gifvit många rysliga exempel derpå, men sjelfva de revolutionära krafterna kunna ledas till nyttiga ändamål; det är endast saknaden af kraft, trögheten att tänka och verka, hvilken bereder enskiltas likasom Staters undergång.

Man skämtar med politiska kannstöpare, men det är blott med deras okunnighet man borde skämta, icke med den esprit som kommer dem att tala om hvad de ej fullkomligt förstå; ty de allmänna begreppen om hvad som rör det allmänna bästa, ligga inom hvar och människas område, som har vanligt sundt förnuft, och der man söker att göra dem till resultat af djupa forskningar, der kan ni vara säker att finna charlataneri eller egennyttia. På intet ställe politiceras mer än i London, och troligen gifves ingen regering bättre förvaltd än den Engelska; deremot politiceras icke i Tunis, Tripoli, Dahomey, och flera stater, utan folket lefver i den lyckliga tron på de styrandes vishet, och den lugna bekymmerslöshet om Statens bästa, som af många berömmes.

Det har gifvits stater der det varit ett brott att förblifva overksam eller neutral under borgerliga oroligheter. Denna lag finnes icke mer på något ställe; men grunden dertill är ett tyst vilkor för alla fria samhällens bestånd. Bekymmerslöshet i ansende till de ämnen som röra det allmänna bästa, är der ett tyst förräderi, det är en pligt att granska dem, en rät-

tighet att döma deröfver. Låt vara att också hvar och en dömer efter sina enskilda fördelar och tror att alla de öfrige skola vara väl belätne med hvad som gagnar honom sjelf; det är just massan af de enskilda fördelarne hvori det allmänna bästa består, det är de särskilda intressenas inbördes kollision som säkrast upplöser frågan om det rätta, och den fintligaste eller klyftigaste teori, uppväger vid dylika tillfällen icke en enda erfarenhetsgrund.

Orätt har man beskyllat klimatet för den tröghet som röjer sig hos Nordens inbyggare, och som man påstår skall sträcka sig äfven till de krafter hvilka tillhöra omtanken för deras eget väl. Historien lemnar en mängd af bevis på motsatsen; den öfvertygar oss att under de mildaste luftstrek kan samma sinnesförfattning blifva rådande. Men andra omständigheter kunna åstadkomma en sådan tröghet, och kraften slumrar då tills den uppvaknar genom något häftigt utbrott, som kanske oftast är en verkning af förtyvllan, och icke sällan förhåller sig på samma sätt. Nordboens egentliga tröghet ligger i en djupt inrotad misstanka, kanske följden af hans egen erfarenhet, kanske endast ärfd från hans förfäder; med denna misstanka förklarar sig en viss stolthet att icke låta bedraga sig. A en annan sida tröttnar också han att verka förgäfves och lemnar åt händelsen hvad han icke kan förekomma. Detta sista tillståndet är emedlertid ett verkligt sjukdoms tillstånd, och lika bedrägligt antingen det visar sin verkan i enskilda eller allmänna fall.

Anekdot.

En Borgare-Enka från Halberstadt, hvars son var tagen till soldat, emedan han var stor och stark, ehuru författningen icke tillät att enda sonen skulle tagas, kom till Potsdam för att hos Konung Fredrik Wilhelm II skaffa denne sonen fri. Hon fann Konungen i trädgården, omgifven af sin svit, och han vinkade henne med godhet då han på afstånd fick se henne med sin supplik. Under det han läste, berättade hon för de kringstående hvad hon sökte, och då en af Generalerna sade: men min kära Fru, låt er son vara vid militären, vi äro ju också dervid! — inföll Konungen. Ja, vi äro ju alla soldater, hvarföre skulle er son icke också vara det? — Ja, svarade hustrun i sin enfaldighet: Herrarne ha icke heller lärt annat, men min son är skomakare! — Konungen skratade hjertligt och befallte att den unge mannen skulle frigifvas.

Tvenne Fruntimmers Afton-Sång.

(efter Voss.)

Den sköna dagen sjunker ner
 Och skön dess afton nalkas;
 Hur röd han genom träden ler,
 Och fält och ängar svalkas!

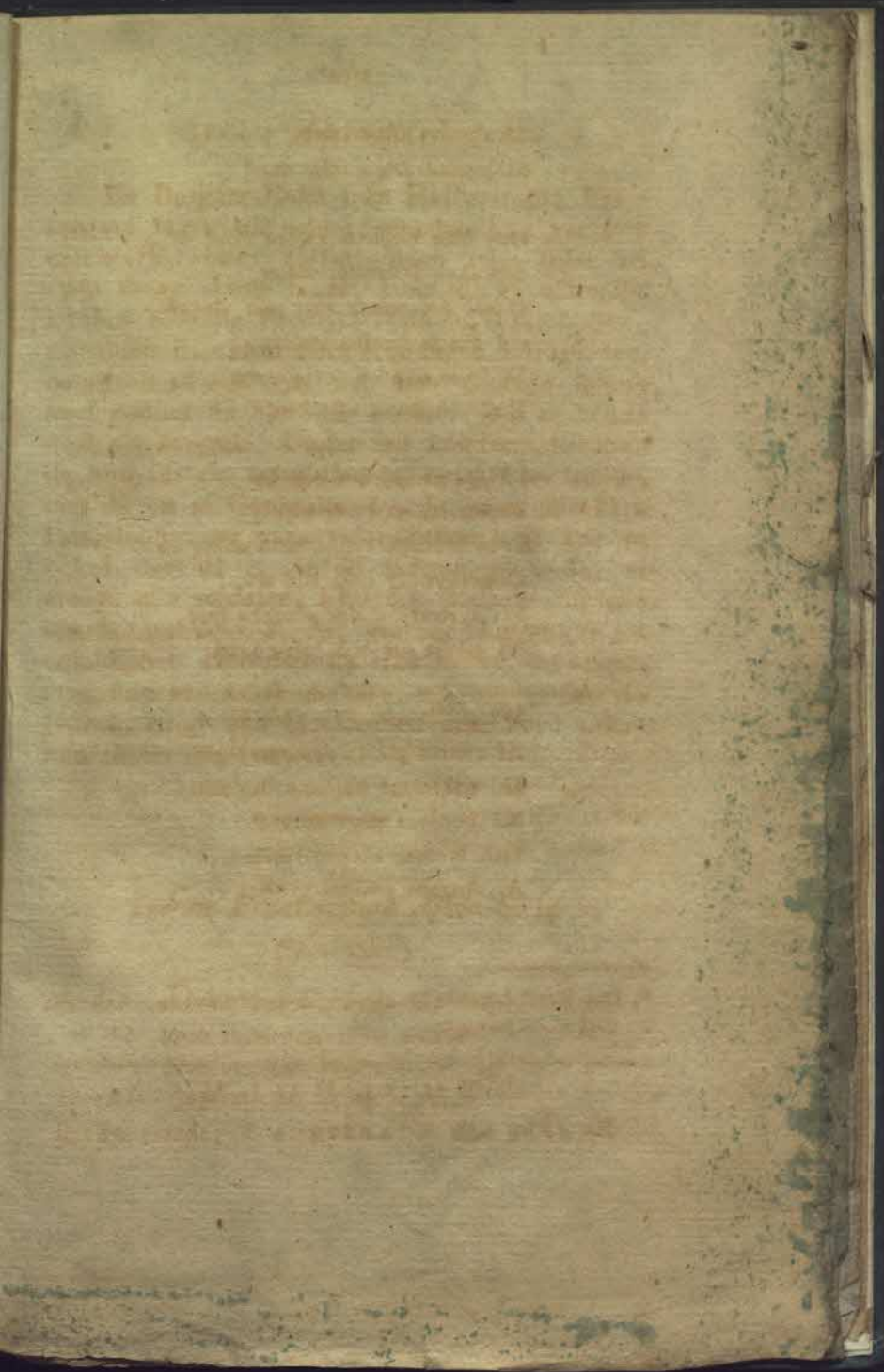
Så sjunke lifvets dag, min vän!
Så lugnad afton följe den!

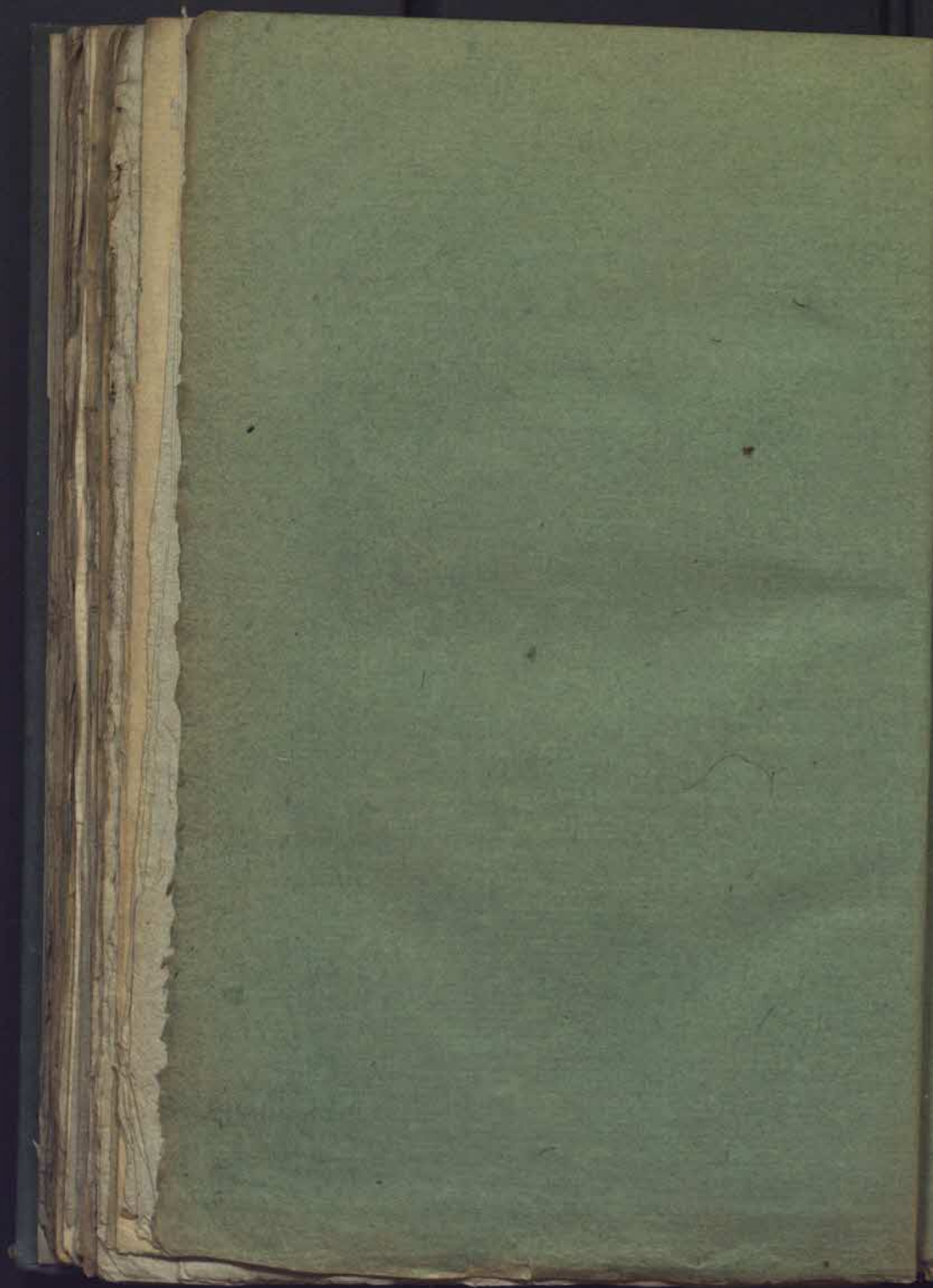
Den blåa himlens gyllne rand
Sitt sken i vattnet målar;
O se! der gunga vass och strand
vid ljusets brutna strålar!
Så finne dygden, evigt ren,
I våra hjertan återsken.

I läge, näste, hus och bo
Församlas vän och maka;
Från mödans tyngd man söker ro
Och skyndar hem tillbaka.
Wi systrar, under sångens ljud,
Vi glädja oss och lofva Gud

Wi glädja oss, och våra bröst
Af andras glädje röras;
Du näktergal höj opp din röst!
Må herdens pipa höras!
Och tystnar skogens melodi,
Af sångens genljud glädjas vi. *)

*) Den härtill hörande Musiken, som är af Weber, skall följa med nästa Nummer.

JOURNAL

för

KONSTER, MODER och SEDER.

N: 13.

STOCKHOLM,

ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri 1815,
vid Köpmangatan.

JOHN M. ...

...

...

JOURNAL

för

Konster, Moder och Seder.

Den 12 April 1815.

Men om Skuldss Röst, som blid og mild
 Toner över alle Nordens Fjelde,
 Bragis Søn sin Harpe stamme vil,
 Og gjentage den med Sangens Vælde.

Han skal sjunge højt om Nordens Ro,
 Hævdet af en fælleds Plejefader,
 Og om Fredens Frugter, der skal groe
 Paa den Jord, som Blod ej mere bader.
 SCHWACH.

Vitterhet.

NOR. *En poetisk Nytaarsgave for 1815.* Udgivet af C. N. Schwach. *Christiania:* 180 sid. 8:0, jemte tvenne Musikstycken.

Sedan Skandinaviens båda riken onsider blifvit lörenade under en Konungs spira; återstår endast att de båda språken blifva ansedde för hvad de verkligen äro: tvenne dialekter af ett och samma moderspråk. Till att vinna detta ändamål hörer, att vi ömsesidigt lära känna hvarandras litteratur, och det är med hänseende härtill som Rec. vill anmäla en samling af vitterhets stycken, hämtade från flere författare, hvaraf några redan förut äro kände såsom skal-

der, och andra, genom de sånger de här meddelat allmänheten, visat sig berättigade till samma ryktbarhet.

De kända författare, som deltagit i utgifvandet af denna samling äro:

J. Nordahl Brun, Biskop öfver Bergens stift; berömd såsom författare till *Einar Tambskjælver* (hvaraf vi äfven hafva en svensk öfversättning) och *Zarine*, samt En samling af Skaldestycken.

J. St. Munch, Fältprost och Kyrkoherde i Sande, har utgifvit *Norske Fjeldblomster*, och har, utom andra stycken, äfven författat det Poem öfver *Nördens Förening*, som finnes infördt i sista Numret af Bladet *Tiden*.

C. Pavels, SlottsPastor, är känd såsom lycklig medarbetare i *Den Danske Tilskuere*; har dessutom utgifvit åtskilliga Tal och Predikningar.

L. St. Platou, Professor vid Norska Universitetet, har sina största förtjenster, som författare af Geografiska skrifter och den danska Chrestomathie han utgifvit.

L. Sagen, Öfverlärare vid Bergens Gymnasium, är känd såsom författare till åtskilliga smärre stycken, och har dessutom, om Rec. icke bedrar sig, utgifvit någon nyårgåfva, och en eller två Chrestomathier eller Läseböcker.

F. Schmidt, Prost och Kyrkoherde i Eger, har utgifvit en samling af Skaldestycken.

C. N. Schwach (Utgifvaren) har i synner-

het gjort sig känd genom en Öfversättning af Herr Tegners *Nore*.

De förut, såsom författare, okände, äro: *J. Aas* (a) och *H. A. Bjerregaard* (Studerande), *A. Bonkevie* (Consistorialassessor och Kyrkoherde i Kongsberg), *M. C. Hansen* (Studerande), *H. Riddervold* (Adjunkt vid Christianias Kathedralskola); och *S. Stenersen*, Lektor vid Norska Universitetet.

Af de äldre Författarne finnes i denna samling föga annat än tillfällighets stycken, utom en Öfversättning af Miltons bekanta invocation till ljuset och några prosaiska stycken af Hr. Munch; en *Filosofisk Drikkevis* af Hr. Sagen; och *Vaaren 1812* af Hr. Schmidt. —

Hr. Aas har här blott skrivit ett enda litet Poëm *Fjeldskridet* (b) i *Guldalen*, anledningen dertill är tagen af en verklig händelse, och beskrifningen röjer en liflig Fantasi. — De stycken som tillhöra Hr. Bjerregaard, äro: *Vuggesång til mit Hjerte*, *Ornen*, *Vinterscener*, *Översvømmelsen*, *Oplysningen*, *Ode til Grog* och *Sværmerie i Maanskin*; hvaraf den första är öfversatt från tyskan. Intet af dessa stycken är utan förtjenst, ehuru Rec. deribland räknar

a) I Norska och Danska Språken uttryckes Vokalen å genom aa, och ä genem æ.

b) Ordet torde kunna bibehållas emedan vi ej hafva något motsvarande, och lyckligtvis icke heller känna de händelser som dermed beskrifvas. Fjeldskred kallas när, vid en hastig lossning, de jordbetäckta sidorna af bergen, med skogar och hvad derpå stod, skrida utföre och sammanstörta i dalen, der merendels finnes vatten.

Örnen och Öfersvämningen för de bästa. Det sistnämnda framställer isynnerhet stora och präktiga tafvor; det saknar kanske den jemnhet som gör ett skaldestycke fulländadt, men det är svårt att med bildernas liflighet förena mer harmoni i versen än Förf. här på rätt många ställen gjort, och hvaraf Rec. vill lemna några prof.

Efter en kort inledning, och innan förf. börjar måla sjelfva öfersvämningen, beskriver han stället således:

För denne Slette var med Græs bekrandsed,
Og glade Hytter stod', hvor nu er Sand,
Og Finnen (a) gjennem Blomstereng hendandsed'
Till Ottens (b) sösterlige Vand.

Da frembröd Rædslens skræksomme Dag: —
Regnen styrted', — Fjeldsneen smelted';
Elvene voxte og skummende vælted'
Uhyre (c) Stene med fæle (d) Brag.

Efter ett utrop till Strömmarne; och till Himmelen om hjälp och frälsning, fortfar förf.

Forgjæves! — forgjæves!
Brusende, vred',
Over svindende Bred' (e)
Strømmene hæves,
Stene de vælte,
Over grønnende Egne;
Træerne, fældte,
Oprykte med Rod,
I Strømmen nedsegne,

a) b) tvæne 3ar i Guldbrandsdalen. c) ofantliga; d) ryslig;
e) brädd, strand.

Og knuste (a) henrulle
 I sydende Flod, —
 — — — — —
 — — Hisset (b) med Brag
 Leerbunden (c) glipper (d).
 Lösuede Klipper
 Ile at knuse
 Rolige Tag
 Paa landlige Huse.
 Höjt imod Himmel
 Skreden sig hæver.
 I skræksomme Vrimmel (e)
 Granerne falde.
 Afgrunden bæver,
 Fjeldene skralde (f).
 Rasende svinger
 Fortærelsens Aand (g)
 Ödelæggende Glavind (h)
 I drøbende Haand. —

De stycken som tillhöra H:r Bonnevie äro Tillfällighets-stycken, utom några få ganska korrtta. H:r Hansen har deremot meddelat Poëmer af större längd. Att döma af dessa äger H:r Hansen verkliga anlag såsom Skald, och förtjenar att mötas med uppmuntran af hvar och en litteraturens vän; så mycket mer som detta bifall är den enda belöning talangerna hos oss hafva att hoppas. De Skaldestycken som i denna samling äro af honom, bära namn af, *Den forförte Hanna og hendes Lille; Slangen* (or-

a) krossade b) Der borta. c) Lerbotten. d) halkar e) vimmel.
 f) skrälla, dåna. g) Förstörelsens Genius. d) Glaf eller Glaf-
 van.

men); *Perlen*; *Vandringmanden*; *Regnbuen*; samt några smärre, till större delen öfversättningar. Bland dessa anser Rec. isynnerhet det första af mycken förtjenst, genom den lifliga målningen af oskuldens och ångrens känslor, som deri kontrastera. *Perlan* lemnar han hel och hållen åt sine läsare, den är icke mindre skön ehuru den icke är orientalisk.

En Perle jeg kjender, saa reen og saa skjön
Ej blot hos den Rige den hviler,
Men ofte den ejes af Armodens Sön,
Og venlig til Alle den smiler.

I Ulykkens Time, i Kummer (a) og Nöd,
Naar Barmen omspændes af Smerte,
Da ruller den ned i den Lidendes Skjöd
Og letter det qvalfulde Hjerte,

Naar Glæden den bruser og stormer saa vild
I Barmen med qvælende Hede (b),
Da nedtriller Perlen saa lindrende mild
Og vinker den sandere (c) Glæde.
O venlige Perle! Du Møen gjør skjön,
Og Öjet fortryller Du saare; (d)
Tidt lover Du Elskeren Kjærligheds Lön,
Du rene og himmelske -- Taare!

Efter Recs tanka är likväl sista ordet icke endast öfverflödigt utan skadligt för intrycket. Hvar och en Läsare med känsla och urskillning, ser genast, åtminstone af andra Stancen, att förf. med sin Perla menar en Tår, hvarföre då underrätta honom om hvad han redan

a) bekymmer. b) hetta. c) sannare. d) ganska mycket.

vet, eller tror förf. att den som icke förstått hans Allegori förr än han fått upplösningsordet, skall nånsin förstå den?

Af de smärre styckena kan Rec. icke neka sig att införa ett som kallas *Forskjellig Bemærkelse* (särskilt betydelse) ehuru det blott är en öfversättning.

Fru Fif gav mig en *tête à tête*; men Manden

Fik vide det, og blev saa vred,

At nær han havde gaaet fra Forstanden. —

"Det troer jeg vel; thi sæt Dig i hans Sted!" (a)

Min Gud! det gjorde jeg og derfor blev han vred.

Af Hr Riddervold finnes en ganska lycklig Epigram, kallad *Til en Jacob von Thyboe*. Den lyder så:

Höjt om din Driftighed, o Kriger! jeg vil sjunge,

Thi ej din Ligemand fremtreen (b):

Hvo brugte vel för Slaget saa sin *Tunge*?

Hvo saa i Slaget sine *Been*?

Utgifvaren (Hr Schwach) har i denna Samling författat: *Til Aaret 1815*; *Den Glædelöse*; *Fortvivlelsens Bæger*, Ballade; *Elskovs-Symbol*, *Den første Afsked fra Hjemmet*; *Sang for de Norske Studerendes Samfund*; *Til en bortrejsende Ven*; *Cornelias Skygge*, efter Properts. Den 4de November 1814, efter Valerius (Originallet finnes i Allmänna Journalen N:o 279 för förledet år); *Scandiens Træ* (infördt i Allm. Journ. N:o 282 förl. år); *Livsphilosophie*; *Jeg siger Ingenting*; samt några smärre.

a) ställe. b) framträdde.

Hvad vi redan känna af Hr Schwach gör honom berättigad till ett rum ibland Norges lyckligare skaldar, och det är mindre att bekräfta detta omdöme än att meddela Svenska läsare ännu ett prof på de stycken hans Nyårs-gåfva innehåller, som Rec. här inför hela Sån-gen till Året 1815.

Vär mig hilset, Tidens unge Sön,
Som af dybe (a) Vugge herlig stiger,
Svingende en Palme frisk og grön
Over Nordens gjensforente (b) Riger.

Gjemt bag Urdas evig sænkte Slør (c)
Staaer din ældre, nys bortgangne Broder;
Men hans Minde aldrig, aldrig döer
I din Barm, o Norrig, gamle Modert

Thi om hans de tunge Vingeslag,
Om hans Narnes underlige Luner (d),
Læses skal til Norrigs sidste Dag
Sagas store, dybt indgravne Runer.

Men om Skuldas Røst, som blid og mild
Toner over alle Nordens Fjelde,
Bragis Søn sin Harpe stemme vil,
Og gjentage den med Sangens Vælde.

Han skal sjunge højt om Nordens Ro,
Hævdt af en fælleds (e) Plejefader, (f)
Og om Fredens Frugter, der skal groe
Paa den Jord, som Blod ej mere bader.

Han skal sjunge om den Fyrste god,
Som engang skal Tvillingkronen bære;

a) djup. b) återförenta. c) slöja. d) nycker. e) gemensamt.
f) fosterfader.

Om hans vise Raad og høje Mød
Til at grunde Nordens Held (a) og Ære.

Han skal sjunge om den nye Pagt (b)
Mellem Nordens gamle Broderstammer;
Om den Ild, som under fælleds Dragt —
Sneens rene Mantel -- hellig flammer.

-- Nye Aar! Du skal af Haabets Krands
Første Blad paa Nordboes Tinding binde;
Kom! Vedligehold din Morgens Glands!
Og som Du din sidste Broder svinde!

Om Mozarts REQUIEM *).

Att ett arbete sådant som detta kunde frambringas af en person, som med astagande krafter nåkas grafven, är i sig sjelf märkvärdigt; men de omständigheter som gånvo anledning till sjelfva kompositionen, och inträffade under utarbetningen, äro mer än ovanliga — de äro hemlighetsfulla, och hafva aldrig blifvit förklarade. Så snart en historieskrifvare har att berätta händelser hvilka tyckas strida emot dem som vanligen förefalla, finnas alltid några läsare som tyflla på hans trovärdighet. Man bör således nämna att sanningen af hvad vi sko-

a) Lycka. b) förbund.

*) Så kallas ett slags högtidlig Messa som i Katolska Kyrkorna sjunges under begrafnings-ceremonien.

la berätta icke allenast blifvit intygad af Mozarts enka, utan af alla hans vänner; med ett ord, att saken på stället varit så allmänt känd att ingen nånsin satt den i tvifvel.

Korrt innan Kejsar Leopold kröntes, och Mozart blef kallad till Prag, öfverlemnade en budbärare till honom ett bref, af en okänd hand och utan underskrift. Efter åtskilliga komplimenter i anseende till hans talanger, innehöll detta bref en förfrågan om Mozart var hågad att komponera ett *Requiem*, samt för hvad pris, och till hvad tid han ville fullborda det? utsättande tillika det ställe dit svar kunde lemnas.

Mozart, som var van att äfven i de minsta saker rådfråga sin hustru, meddelade henne detta bref tillika med omständigheterna af dess öfverlemnande, och yttrade sin önskan att försöka sina krafter i detta slags komposition; så mycket mer som Kyrkomusikens höga och patetiska styl alltid varit älskad af honom. Fru Mozart gillade hans beslut, och han besvarade brefvet, samt utsatte priset för kompositionen; men tillade att han icke noga kunde bestämma när arbetet skulle blifva färdigt, och begärde att få veta hvart det då skulle skickas. Främlingen infann sig derpå icke allenast med den utsatta summan, utan äfven med löfte om ett anseeligt tillskott, då partituret lemnades, i anseende till prisets låghet; han bad Mozart skrifva efter sin bekvämlighet, och endast när han kände sig hågad dertill, men alldeles icke göra någon efterfrågan hvem det var som beställt denna musik, emedan alla forskningar i den vägen

voro förgäfves. Arbetet skulle han förvara tills det hämtades.

Emedlertid fick Mozart det hedrande och fördelaktiga tillbudet att komponera musiken till den *Opera seria* som skulle uppföras vid Kejsarens kröning i Prag. I det ögonblick han tillika med sin hustru skulle stiga i vagnen, för att resa dit, visar sig den främmande budbäraren, drar Mozart i rocken och frågar huru det går med *Requiem*. Mozart, svarade honom ur vagnen, att han icke kunde uppskjuta sin resa, och att han icke kunnat underrätta den okända Herren derom, då han icke viste något medel dertill; men lofvade att efter hemkomsten skulle *Requiem* bli första han företog: det berodde emedlertid på den obekanta främlingen huruvida han fann för godt att vänta så länge. Budbäraren tycktes fullkomligt nögd med hans försäkran och försvann.

Efter Mozarts ankomst till Prag röjdes en tydlig förändring i hans hälsa. Hans matlust minskades mer och mer, han föll af och blef gulblek. Förgäfves brukade han läkemedel, äfven hans lifskrafter aftogo; endast i kretsen af några få förtroliga vänner kunde han några ögonblick vara munter.

Efter sin återkomst till Wien tog han åter sitt *Requiem* för sig, och arbetade derpå med det lifligaste deltagande, men hans sjuklighet tilltog i samma förhållande och åstadkom den djupaste melankoli. Hans hustru, som märkte med oro att hans hälsa mer och mer aftog, sökte att muntra honom genom alla de medel

som voro i hennes makt. En vacker höst-dag förde hon honom åt Pratern, och de hade knappt satt sig ned på ett ensligt ställe innan Mozart begynte att tala om döden, utropande, med tårar i ögonen. "Det är för mig sjelf, min kära Constantia, som jag komponerar detta *Requiem*, du kan lita derpå." Då hon sökte förmå honom att skingra en så bedröflig tanka, sade han; "Ack min vän! jag känner för väl huru det är med mig; jag kan inte lefva länge; de hafva gifvit mig förgift, derpå är jag säker; — Jag söker förgäfvos att resonera bort denna idé — mina inre känslor äro allt för öfvertygande.

Dessa ord gjorde det förskräckligaste intryck på hans tillgifna hustru. Hon var knappt i stånd att trösta honom och påfinna skäl att bevisa huru otrolig en sådan misstanka var. Som hon förmodade att *Requiem* kanske verkade för starkt på hennes mans nerfver, och kunde vara en orsak till hans trånsjuka, rådfrågade hon en läkare och tog partituret från honom.

Härefter tycktes han blifva något bättre, så att han var i stånd att komponera en liten kantate för en sällskaps-högtidlighet, och det bifall den erhöi tycktes ge honom nya krafter. Hans munterhet började återkomma, han begärde flera gånger tillbaka sitt partitur för att fullborda sitt arbete, och hans hustru lemnade honom det.

Men denna tillfriskning var endast skenbar. Inom några dagar förföll han åter i sin förra melankoli; hans sjukdom tilltog med starka

steg, och slutligen blef han tvungen att intaga sängen, hvarifrån han aldrig mer uppsteg.

Han dog den 5 December 1791, om natten. Dagen förut begärde han sitt partitur, såg igenom det och utropade: "Sade jag icke att jag skref detta *Requiem* för mig sjelf." — Läkarna voro icke ense om hans sjukdom: efter den sannolikaste berättelsen hade han det slags tvinsot som man kallar *Tabes dorsalis*.

Korrt efter hans död infann sig åter den mysteriösa främlingen, med ett bref ställdt till Mozart sjelf, begärande att erhålla *Requiem*, om det var färdigt; och frågande emot hvad vilkor han årligen skulle vilja komponera ett visst antal kvartetter. Enkan lemnade samvetsgrannt både den renskrifna kopian och konceptpartituret i främlingens händer, och såg honom aldrig sedan. Mozarts vänner, och äfven de förnämsta personer i Wien, bemödade sig sedan förgäfvos att upptäcka hvem denne budbärare eller hans herre kunde vara; man har aldrig erhållit någon upplysning om denna besynnerliga händelse. Ett arbete af detta slag, som fordrade en stor Orkester; kunde icke uppföras i Europa utan att det skulle blifvit bekant. Men detta inträffade icke — och ingen hörde något vidare om detta *Requiem*.

Till lycka för den Musikaliska världen, hade den person som brukade renskrifva Mozarts flesta partiturer, och äfven renskrifvit denna, i hemlighet kopierat den för sig sjelf. Många år förteg han det likväl; men när han slutligen fann att hans afledne herres mästerstycke

sannolikt skulle gå förloradt för världen, öfverlemnade han ärligt sin enskilda afskrift till Mozarts enka, som sedan gaf ut den.

Huruvida Mozart dog en naturlig död, eller han, efter sin egen förmodan, slutade sitt lif genom förgift, hafva flera tyska skribenter tvistat om, och några hafva till och med förmodat att det bref hvori *Requiem* beställdes kunnat vara förgiftadt. Emedlertid kunna andra orsaker uppgifvas till Mozarts tidiga död än *Aqua toffana*. Hans lefnadssätt var icke det ordentligaste. Han dyrkade nöjet under alla skapnader. En förteckning på hans galanterier, både före och efter hans giftermål, skulle förmodligen bli en imitation af Leporellos lista i hans *Don Juan*. Vin och punsch voro sedan de medel hvarigenom han försvagade sin konstitution, och dertill kom sluteligen hans stillasittande lefnads-sätt, och hans trägna arbete, isynnerhet om nätterna; hvarigenom han också lemnat världen flere kompositioner än någon före honom gjort under de 35 första åren af sin lefnad, hvilket var den ålder hvori Mozart dog. Att orsaker lika dessa kunna förkorta ett menniskolif behöfver icke bevisas, äfven om man icke hade många och kanske täta prof derpå.

Ett exempel huru väl man känner Nordiska Historien i England.

I en af Londons mest ansedda Journaler:
The Repository of Arts, Litterature, Commerce,

Manufactures, Fashions and Politics, som utgifves af Ackermann, finnes, i ett häfte för November 1814, öfversättning af tvenne bref från Grefve Tessin till Gustaf III, då varande Kronprinsen i Sverige; med denna öfverskrift: *TWO LETTERS TO FREDERIC IX KING OF SWEDEN, FROM HIS FORMER TUTOR COUNT TESSIN* (Tvenne bref till Konung Fredrik den Nionde i Sverige, från hans f. d. Guvernör Grefve Tessin). Hvad skulle man hos oss säga om någon Svensk Journalist t. ex. berättade från England om John XI:s sjukdom? och emedlertid torde väl ingen historieskrifvare nånsin komma att göra en jemförelse emellan Konungarne Gustaf III och Georg III, i anseende till deras personliga egenskaper.

W I S A.

Slumra ej bort i en onyttig hvila
 Hastigt de flyktige timmarue ila
 Evigt de följa sitt hvirflande lopp;
 Fåfångt de dröjas af böner och tårar,
 Fåfångt de sörjas af tanklöse dårar,
 Fåfångt förnyas af svärmarens hopp!
 Fången minuten som skänkes er!
 Vänner! den bjudes aldrig mer.

Räcker oss Febus sin himmelska luta
 Sjungom de lyckliga timmar vi njuta,
 Mirten och blommor bekranse vårt bår.

Kommande stunder af mörker betäckas,
 Stunder som flytt ej af saknaden väckas,
 Blott den närvarande stunden är vår.

Fången minuten &

Må den som lider, till tröst i sin smärta,
 Vänta af framtiden lugn i sitt hjerta
 Vänta sin sällhet af dagar som gry;
 Lemna ej hoppet att grunda din lycka
 Skynda ur tillfallets händer att rycka
 Gynnaude timmar som snart skola fly.

Fången minuten &

Sansad likväl då du sällheten jägta,
 Töm ej till draggen den rusande nektar
 Tillfället gjuter i nöjenas bål;
 Glädjen af måttlighet tryggast förvaras:
 Ofta den stund som af nöjena sparas
 Leder oss säkrast till sällhetens mål.

Vänner må stunden som glädjen ger
 Aldrig försvunnen ångra er.

I anseende till en ämnad förändring i planen för denna Journal, kan nästa Afdelning icke genast följa. Dess utgifvande skall framdeles tillkännagifvas.

STOCKHOLM,
 ELMÉNS och GRANBERGS Tryckeri, 1815.

Tränne Truntimmers Afton-Sång

Komponerad af B.A. Weber

Un poco Larghetto §

Den skö-na da-gen sjun-ker ner, och skön des

af-ton nalkas; hur röd han ge-nom trä-den

ler, och fält och än-gar sval-kas! Så sjun-ke lif-vets dag, min

vän! så lungnad af-ton föl-je den! så sjun-ke lif-vets dag min

vän! så lungnad af-ton föl-je den! Den

pp Fine

